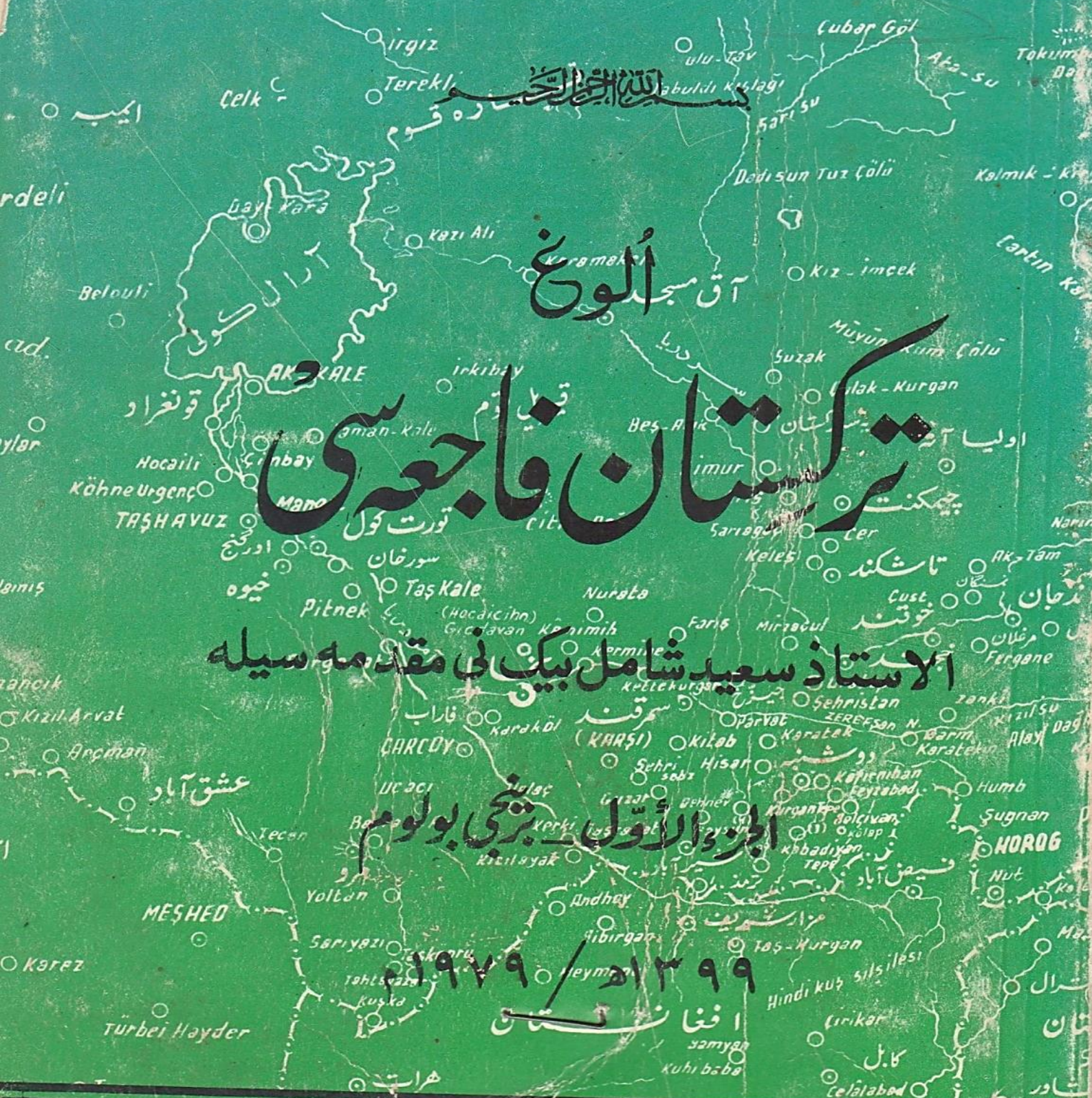

موسى

آق مسجد الوغ

ترکستان قاجری

الاستاذ سعید شامل بیگ لی مقدمه سیله

الجزء الأول - برنجی بولوم

۱۳۹۹ / ۱۹۷۹

افغانستان

مطابع الرشید

بالمدينة المنورة، تليفون: ۸۲۳۲۰۴۹

ترکستان فاجعہ سی

تألیف

محمد عوسنی ترکستانی

الجزء الأول — برتہجی بولوم

۱۳۹۹ھ

طبع فی: مطابع الرشید المدینة المنورة

طبع حقی و ترجمه حقی - مؤلف گه داوغل لریکه محفوظ دور

هدیه

فی سبیل اللہ عزیز جان لرینی فدا قیلغان، اوز کفن لرینی
 اوز لری کیلغان، شهادت شربتینی نوش جان قیلغان یگیت
 لریمیز، شهید بابا لریمیز داستانی واجداد واقعہ لرینی احتوی اینکان
 بو "کتاب" الوغ ترکستان افرادین هر بر فرد که برار تاریخی ارمغان،
 خلق میزد چون بر یادگار دور، کیلا جک نسل لر که عبرت لوحه سی، آتالر
 تحفه سی دور، عبرت صحنه سی بابا لرهدیه سی دور .

بو هدیه : آتالریمیز، بابا لریمیز نک، دین و هم وطن اوچون توکان
 قان لریدن، خر جلاغان جانلریدن، بیرغان قربان لریدن گاوده لیک
 برتمثال، جانلیک و کوزغه کورینار لیک شاهد، عبرت آمیز بر
 هیکل دور. تاریخی بر خاطرہ، بدیعی بر آبدہ یعنی الوغ ترکستان
 فاجعه سیدور .

مستعد قیل یوق ایسه لطفکه استعدوم
 سنکا کوچلیک می وار، ای شاه کرم معتادوم

وطن ما لوف اولان لر بی سبت ک دیار ایتمز
 ضرر تسز جهان ک مسه غربت اختیار ایتمز

سبب تالیف

ا : اوضاع ترکستان اھالیسی ناک شجاعتی، قهرمان لیغی، غیرتی وطن پرور لغی، ملت چیلیگی دین و دیانتی، سیاسی وجه لری، استقلال مفکوره سی، اسلام دینی گه قیلغان خدمت لری فی سبیل اللہ جہاد یولیده ملیون لاب بیرغان قربان لرینی، شهید لرینی تاریخ صحیفه لریده کورساتش دور .

ب : روس لر ناک مسلمان لرنی ضرر لیغی باخاصه تورکستان علیهنده بیش . اون عصر لردن بری توتکان یول لری، سیاست لری، حیلہ و نیزنگ لریدن دینه بیزنی زمانه میزگیکنجی عصرده بولغان پولیتیقہ او یون لریدن برنبزه بحث ایتموب روس لرنی فریب گر لیکده گی مهارت لرینی یوزہ گه چقاریب نیگی نسل لر گه تلقین ایتمیش، دین و هم وطن دشمن لرینی ترکستان صحنہ سیده اویناغان رول لرینی ترکستان اولاد لیغی، کیلاجاک نسل لر لیغی بیلدیریش دور .

ج : دینی وظیفه لرینی، ملی حق لرینی لایقیدله ادا قیلغان ترکستان لیک لرنگ دینی مجاهده لرینی، ملی مجادلہ لرینی، اونگه عاید حادثه لرینی، الیم واقعہ لرینی عینا یازیب تاریخ گه مال قیلیب، واقعہ لرنی اصلی فی صحنہ گه چقاریب یوزیدگی مسلمان لرغه عامه، تورک عالم لیغی خاصه خاطرہ اولارق تقدیم ایتمیش دور .

کیریش

ترکستان فاجعه لری او قدر قارشیق، او قدر آرالاش - قورالاش دور که هیچ
 نرسه که اوختاتب بولمایدور، زیرا مثلی تاریند کور و لمغان دور. شونک اوچون اونی تنظیم
 و تنسیق آیتیش، مرجان کبی بر ایف که چیز کاندیک شه ده - شه ده قیلوب سطر لر که جایلانیش
 صحیفه لرنی تزیین قیلایش آسان ایسدور چونکه الوغ ترکستان ده پیدا بولغان قارشیق حادثه لر،
 حادثه لر او سینه توغولغان حادثه لر بمنزله شوکه چیکه لری کور و نمایدورغان، بحر محیطانی، چوقور
 لیغی که وکناره سینه تیسب بولمغان شور دریانی اوزکنه سیدور.

قوت لیک بر شمال کیلغانده بودریانی قورت طرفیده پیدا بولادورغان پورطنه که
 اوختایدور سونی موج لریدن توغولگان آق تولقون لرنی دریانی هر طرفیده حکم فرما بولغانیک
 بر بر لر یله چار پیشکان هر قور باشی هر بر پانصد، هر بر زعیم دینکننی تلام لرنی تمثیل ایتادور.
 باش باشداق سیز لیک، هیجان، تالان - بولان، قوزغالان، اختلال، قتل،
 قتال، جور و ستم فی انواعی، بونی اوزه سینه قوشومچه اولارق یکدگیر لر یله بولغان مناسبت
 سیز حال، آچار چلیک، قحط چلیک قوشولوب بوفلاکت لرنک بر بر لر یله رشته
 سیز لیغی فی اندیشه قیلنسه بر شئی یازیش امکان تحتیده ایس دور.

منکا اوختاب جسمی چار چاغان، حس لری و فکر لری چار چاغان، وجودی بوتولای

چار چاپ اوزی، کوزی و سوزی هم چار چاغان بری او چون خصوصاً غربت دیار یه دچار بولگان، مهاجرت حیاتیده چار و ناچار مینگ تور لیک مشکلات لر سبب لی سنه لردن بیری تو پلاغان ماده لر، تأرخنی واقع لرنی اوز وقتیده یازیلیب کیلگان خاطره دفتر لری یوقالیب همالا یا تاغ لریده، لداخ یول لریده هر زمان ده هر مکان ده آسیا چول لریده قالیب نسیاً منسیاً بولغانی او چون بو خدمت نی تمام لاش منکازور کیلدی.

آما یورتدش لریم نی تشویق و ترغیب لر یله و باشقه قلم اهلی تک بارها توصیه و تشیح لری بونی اوزه سیغنه ارجمندیم محمد امین نی جدی طلب لری قلم تبراشش که منی سوق ایتدی. کامیاب بولنماغان تقدیرده تکمیل قیلوب طبع و نشر کیه همت قیلیشش که دوست لریم سوز و یردی منکاهم اطمئنان حال بولدی. بناد علییه یورتمیز نی مهم فاجعه سنینی یازدم.

قصدیم: وطن او چون ملی خدمت ده بولغان لرنک اسم لرینی احیا قیلیشدور.

بو حقه حمد اولسون اولاً حافظه ده قالغان واقعه لر مایه (خمر توش) بولدی،

صونکرا، کیسه یورتدش لردن ایشیتکان حکایه لر یاردچی بولدی، قالاویر سنه بیلم لیک ذات لرنی ارشاد لری و دلدار لیک لری بز که قوت باغیشلادی خلاصه کلام ترکستان حادثه لرینی فاجعه لرینی یازیب بر نوع رشته که چیز بیش ممکن بولدی.

بو موضوع ده خدمت لری سبقت ایتکان استاذ لر که، فاضل هم شهر لریمز که

منت دار بیغم باقی دور. نچوک منت دار بولما یلوک که لرنی تشویق و تحریک لر یله تاریخ

تیل که کیردی، قلم یازدی، وطن فاجعه لری جانلاندی، خلق نی استفاده سی او چون کتاب

میدان که چقدی فیلله مزید الحمد.

هدف میز: فقط دینی - ملی موجودیت میز ایلد ترکستان نی مدافعه سیور.

ترکستان دور، دین که اخلاص، وطن که محبت دور.

غایه میسر: جنت دن بر پارچه و یا خود آسیا جنتی دیلسه رزیدورغان فیض
لیک، برکت لیک تفراق لر، تور لیک معدن لر، آقار سولر، باغ لر لیلہ۔ باغچہ لر لیلہ
شہرت لانغان، جنت آسمان ده بولسه آستی ترکستان، اگر جنت یر آستیده بولسه
اوستی ترکستان بولغان عزیز وطن میزنک مدافعه قیلیش دور.

بز اول عاشق لرز معشوق کوئیدن چکیلیگانز	بز اول مجنون لرز لیلی آراب هر سو ده سر سارز
بز اول فرها دلرز شیریں غمیده تلخ کامانز	ایماس یوسف ولی یوسف کبی مشتاق کنعانز
وطن آزاد، ملت راحتینه جان فرایانز	اوشفق مادرکت یعنی وطن هجریلہ دل قانز
بزه دور فلک ادبارینی بودم شعارا ایتسه	بوکون ابرسیا همن سوق ایله دور مدار ایتسه
بوکون باران ظلمیلہ جهان فی تار مار ایتسه	نه مشکل دورا قبالی یاریں دولت نثار ایتسه
اودمده هر بریمیز دشمنه گویا برار سلانز	وطن قصدیلہ دشمن قارشی سیده شیر غز انز

ایچار میز سویرینه وقتیلہ دشمن لرک قان
آلور میز انتقامه بیگمان بر جانہ مینگ جان
مکافاتن ویور میز بویله قیلغان ظلم طغیان
کیسار میز بوسنی ینگیلغ بیخ نخل باطل ایمان
بز اول دشمن شکن اول قرمان تورک لرکه اوغلانز
بز اول اولاد ترکستان که ترکستانه قمر بانز
وطن خاکي بزه هر ذره سی گویا عزیز جان دور
که هر بر ذره ملت قانیله یا قوت مر جان دور

چکیماز انتقامک یولیدن هر کسه اوغلان دور
 او یون دور حربشمن، باغ راحت صحن میدان دور
 وطن شوقی ایله هر لحظه هر دم جان سپارا نوز
 بو یولده قان توکولسون، جان قیرلیسون شاد خندانز

وطن باغ وطن گلشن وطن غیرت وطن دولت	وطن جنت وطن راحت وطن عدلش وطن عشرت
وطن سیز ملته باق ایل قاشنه بارمی بر قیمت	وطن شأن شرف نوع بشر که باعث رفعت
وطن عشقی کونگل ده وار ایکان تا تنده بو جانز	
وطن سو مکتبیم چه دین ایرور بز اهل ایمانز (★)	

چید المای کوردیم حقسز لیکه ترک وطن قیلدم
اوروس ظلمیده جسمیم یاره دور قطع چین قیلدم

ترکستان فاجعه سیغہ عاید یازلیغان تورلی اثر لر، مقاله لر داخلہ بولسون،
 خارجہ بولسون خیلی بار دور، صونگ عصرہ ترکستان حادثہ لر مطبوعات عالمندہ
 تورلیک تیل ده دنیا بویونچہ تارقالدی، اما یازلیماغان واقعہ لر، یازلیغاندن کوب،
 خصوصاً فرغانہ فاجعه لر، فرغانہ مجاہد لر نک فعالیت لر، خوقند مختار تی حقیقہ
 تفصیلات لیک بر اثر یازلیمادی، یازلیگان لر باسما ی قبرستان گہ کومولوب کیتی.
 بیز ترکستان فاجعه سیدن بحث ایتارکن بعض اندیشہ لر ایله بو حقدہ باسلغان،
 یازلیغان اثر لردہ گی واقعہ لر تکرار لانا سن دیب محترم او توچی لر گہ عرض اولنور کہ: ترکستان
 فاجعه سینی بخارا و شرقی بخارا قسیمہ عاید حادثہ لر نی، او یرده گی انور پاشا حرکت
 لرینی عبداللہ رجب بایسون نک "ترکستان ملی حرکت لر" اسملی 1945 م ده
 استنبول ده باسلغان کتابیغہ اکتفا قیلندی، شوندا ی بولسه ہم انور پاشا نک
 ترکستان (آنا یور تی) گہ قدم باسما ی توریب ماسکا وده و با کودہ گی فعالیت لرینی
 مختصر قیلیب یازلدی سمرقند گہ و مضافاتیغہ عاید بعض حادثہ لر یازلیسدہ، بعض لرینی
 واقعہ نویس پروفیسور زکی ولیدی نک 1969 ده استنبول ده باسلغان خاطرہ
 لر م اسملی کتابیغہ حوالہ قیلندی، قومل، قارہ شہر، آق سو و ہم اطرافنی او چون فولاد قادری نک
 "اولکہ تاریخی گہ" ختن قوزغالان لرینی و اونگہ عاید واقعہ لر نی مفصل یازلیغان ۱۳۹۱
 نجی ہجری یل ده کشمیرہ باسلغان "شرقی ترکستان نک ملی انقلاب تاریخی" اسملیک محمد امین
 بوغرانک کتابیغہ کوز تا شلاش لرینی صواب لیک کور ولدی .

واقعہ نویس (KRONIK) لڑکے معلوم دور کہ ترکستان کہ عاید خاطرہ

لڑکے دور او واقعہ لرنی ہر قنچہ یازیلے نینہ آزد دور، زیرا واقعہ لرا لیم دور، حادثہ لری
 حزیں دور. قلمی کو چلیک معلوماتی تیار لیک فاضل لرمیز ہمتیلہ نقد یازیلے نینہ حقیلہ
 یازیب تمام لاش ممکن ایمس دور.

ترکستان فاجعہ لرینہ عاید یازیلغان کتاب لر، بشقہ لرفقط فقط مکمل بر تاریخ
 فی وجود کہ چقار پلیشی او چون زمانہ سینک تاریخچہ لرینہ برار منبع اولابیلادور، اوشنداق
 مؤرخ لرمیز کہ آزد بولسہ دہ بر خدمت دہ بولیش نینتی ایلہ بو فاجعہ قلم کہ آ لیندی، شاید
 فایدہ سی بولور. ہیچ بولماغاندہ عصر لردن کین یازیلادورغان کاتہ تاریخ کتاب لرینہ
 مقدمہ بولسہ کیرک، یعنی کاتہ براوننی کیچیک بر کلید آچیب بیرغانہ یک، بعض مجبول
 واقعہ لرنی، تاریخ دہ اونو تولگان حکایہ لرنی انکشافینہ بر واسطہ بولار.

ترکستان دہ ظہور کہ چقغان الیم فاجعہ لرنی یازیش کہ جسارت قیلغان بر ادیب ہم
 یازغان حادثہ لری او چون دہم یازماغان حادثہ لری او چون ایکی طرف لیک تممت کہ،
 زبان دراز لرنی، ہجو میغہ او چراشی احتمال دن اوزاق ایماس دور. خرد مندر؛ مَن
 صَنَفَ فَقَدْ اُسْتَهْدِفَ، یعنی کتاب یازغان نشانہ کہ آ لینا در دیر لر. اما
 نینہ بر ناحیہ دن باقلسہ، فاجعہ زمانی نک بیشیکرہ گی گودک لری بوگون یگیت بولدی،
 او وقت دہ گی نوران لرنی ساچلری آقاریب اختیار بولدی، آرادن بو قدر اوزون ستا
 کیچدیگی حالہ ہنوز وطن آزاد بولمادی، وطن نک اسارت دن قور تولغانی فی کوروش
 بیز کہ نصیب بولمادی، او دولت کہ یتا لمدوک شاید سیز لرتیار سیز دیب کیلا جک
 نسل لڑکے آتاب بابا تاریخ لرمیزنی یازیب ہدیہ قیلندی

دادیم ترا از گنج مقصود نشان

گر ما نرسیدیم تو شاید برسی

معنای: بیزله مرادیمیز که تیا لمانساک ده، شاید سیزله تیار سیزله دیب مراد
خزینہ سیدن نشانه لریپردوک.

ذاتاً ترکستان تاریخی حقیقی چهره سیله میدان که حقماسه، ترکستان فاجعه لرینی
بسی آچیلما یور او حالده روس لرنک پروپاغانده لری، ناحق دعوالری تکرار ترکستان
لی لکه حاکم بولا باشلا یور، تاریخ میزهم آلدانغان بولادور. دروست! تاریخ آلدانسه
نیما بولادور؟ دیکان سوال کیلادرجواباً عرض اولنور که: اوز تاریخی نی حقیله بیلمان نسل لری،
آتاری۔ بابالری توشکان چوقور که توشادر تاریخندن اوز اقلانغان برملت تک
ایاقده توروشی کوچ دور۔ زور دور۔ شو حالده دشمن اوزی تک خجاشت لرینی میدان
گه چقارادور، وطن نی بوندن بدتر راق حال که، استعمار که معنوی خرابلیک که خواهلاغانیدیک
قیلیب سور و کلایدور، ترکستانلیک لرهم قیسی زمانده بولسه بولسون اولوق اولیوسیده
مرقد لریده یاتکان بولادور (خدا سا قلاسون)

تاریخ که آشنا بولیش ضرور دور. تاریخ نی تعریف قیلیب بن خلدون ایتا دور:
تاریخ عوام نی اوتکان واقعه لکه واقف قیلا دور، خواص نی یا شیرین سر لکه عارف قیلا دور.
تاریخ ده آلدانماسلیک نی آلدینی آلیش کیرک دور ضرور دور. شونی او چون ترکستان تاریخی
نی، فرغانه فاجعه سینی، شرقی بخارا واقعه سینی، خوقند مختاریتی نی یازیلشے ایله برابر کاشغرده
واقع بولغان دهشت لیک قتل و قتال لرینی ینگی حصارده گی تونجان حیله لرینی، توکولکان
قان لرینی، ختن حادثه لرینی، یارکنده عصیان لرینی آلتی شهر قوزغالان لرینی یازیلشے لازم دور،

بابا یورتمیز الوغ ترکستان ده و اتق بولغان روس و چین استبدادی نکت دقت ایله
تحقیق و تدقیق قیلنغان بو اثرده او تولادرغان مدشس حادشه لر نی کوز یلا کورغان، واقعه
باشیده بالذات بولغان استاذ موسی ترکستانی؛

1904 ده الوغ ترکستانک فرغانه ولایتی اندجان شهریده دیندار برعالمیلده
دنیا گه کیلشد. ابتدای و دینی تحصیل نی قدیم مکتب لرده تمام لادکن صونکر
لسان درسلرگه باشلاب 1919 م. ده اندجان ده گیمنازیه دن مآذون اولمش ده
اتحاد اسلام جمعیتی گه منسوب اولارق دینی و ملی خدمت لر یله قیزیل لر نی منظملیغ
قارشى دینی مجاهده دورینده لیاقتیغه کوره تورلیک وظیفه لرده بولنمشدر 1928 افغانستان
ده ایپکان فارسی لسانیغہ واقف اولمشدر.

1929 ده مکه مکرمه و مدینه منوره ده بولغان ده عرب چه سینی تکمیل ای تو گه همت
قیلشد. آنایورتنده بولغان قیام مناسبتیلده 1931 ده کاشغرده بولیب شرقی
شرقی ترکستان جمهوریتی نکت قوروشی اوچون لازم کیلغان فعالیت ده بولوسه
اوزینی کورساتمشدر. کاشغرتاریخنده برنجی دفعه اولارق هلال ابر جمعیتی و برخت خانه
قروچی ایکی شخصیتک بری موسی افندی در. صونکر کاشغرمعارف نظارتیده، باش دکالت
ده مستشار اولدی صونکر امالیه ناظرلیغ اوردن باسار (نائب) اولارق چالیشدی.

شرقی ترکستان حکومتی نکت انقراضی دن کیین 1934 م. آغوست ده خانگیله
همالایانک موزلی قارلی تاغلرندن آشیب کشمیر فیه سیغندی. کشمیر دن جوناب کابل گه
کیلدی اوج سنه کابلده قالدی. 1937 ده حجاز گه هجرت قیلدی. مکه مکرمه ده حجاز
ایله مشغول ایپکان مطبوعات عالمیلده تمامسده بولنوب علمی، ادبی، سیاسی مقال لر نشرینده
دوام اییدی. ترجمه لر یکن ایکی اثری تألیف لرندن بیش کتابی باسلی. اوج قیصر کی لقی
اوغلی ییونی قوقوز اولاد باباسی در همین زمانده مدینه منوره ده مجاوردر.

دشمن فی ظلم لر نی آیتی لاب کورساتنجان بوممتاز اثرنی محترم او قوچی لر گه تقدیم ایتمک له
مطابع الرشید اختیار دادر. الھی مؤلف گه ذخیره آخرت، صدقه جاریه دن بولسون آمین.

وَ اٰخِرُ دَعْوَانَا اِنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ